

## STER

Uitwerking van een thematisch project voor de periode eind november tot aan de kerstvakantie aan hand van de thema Ster uit het boek *De Vleugels van de Tijd* (blz. 75 - 81)

### **Toelichting:**

In de laatste weken voor de kerstvakantie is er voor de scholen een mogelijkheid om het kalenderjaar af te ronden met een onderwerp dat veel mensen aanspreekt. Namelijk de ster, een licht in de donkere dagen. Deze ster wordt in verband gebracht met een aantal figuren uit volksverhalen die iets hebben betekend voor de mensen. Zij waren als een licht, een ster. Deze personen krijgen een **staf**, wat tevens ook een extra mogelijkheid biedt als een verwerkingsvorm. Een staf waarop bij de afronding van dit project een ster geplaatst kan worden.

### **Periode:**

Het project is in vier fasen uitgewerkt, dus het kan over een termijn van vier of twee weken behandeld worden.

### **Doelgroep:**

Voor alle basisscholen die zich willen bezighouden met de thema's die in deze periode actueel zijn: St. Maarten, St.- Nicolaas, de herders en de drie koningen die bij het pasgeboren kind op bezoek gaan!  
Bedoeld voor alle groepen!

De onderstreepte woorden verwijzen naar het boek *De Vleugels van de Tijd*, daarin kunt u over het betreffende woord meer informatie vinden, wanneer **de woorden vetgedrukt** zijn, is deze werkvorm te vinden in het overzicht van het werkvormen ABC, op de bladzijden 150 tot en met 175.

Er zijn twee thema's die worden uitgewerkt: ster (licht) en staf (St- Maarten, St.- Nicolaas, de herders en de drie koningen).

Hierbij zijn de volgende **liederen** uit de liedbundel *Eigenwijs* goed te gebruiken:

- Schitter Grote ster
- De herdertjes lagen bij nachte
- Midden in de winternacht (eerste couplet: elke vogel zingt zijn lied, herders waarom zing jij niet)

**N.B.** Hierboven staat een beperkt aantal liederen. Wanneer u meer liederen met de kinderen ter gelegenheid van het christelijk kerstfeest samen wilt zingen, adviseren wij u om 'oude' en 'traditionele' liederen zoals: 'Nu zijt welkome', 'Eer zij God in onze dagen', 'Midden in de winternacht', 'O denneboom', 'De herdertjes lagen bij nachte', ; Hoe leit dit kindeke in de kou, 'Er is een kindeke geboren op aard', 'Stille Nacht, Heilige Nacht' te kiezen.

De reden is dat deze liederen jong en oud tot verbeelding blijft spreken, en dat vrijwel iedereen mee kan zingen.

### **Benodigheden:**

- Vier grote kaarsen
- Eén staf of een grote (wandel)stok
- Bijbel of een kinderbijbel (zie de bijbelrooster)
- Materiaal om **poppen** te maken
- Acht werkbladen

### **Overzicht van de werkwijze in vier fasen.**

1. Introductie van het thema: ster en staf, verhaal: Sint. Maarten
2. Sint-Nicolaas
3. De Herders (verhaal uit het Lucas-evangelie en uit de hindoestaanse traditie over Krishna)
4. De drie koningen

### **Uitwerking van de werkwijze in vier fasen**

#### **FASE 1**

1. Sint-Maarten (11 november)

##### **1.1. Inleiding**

Wanneer de eerste week begint, start u door terug te komen op Sint-Maarten. Hij was een man die goed lag bij de mensen en hij wandelde vaak met een staf.

De jongsten kunnen werkblad waarop Sint-Maarten op een paard afgebeeld staat inkleuren.

Vraag de kinderen door middel van een **associatie-** of **woordveld** bij welke gelegenheid ze aan een staf denken.

Aan de jongsten vertelt u dat een staf een stok waar je op kunt leunen; die je kunt gebruiken om jezelf tegen rovers en wilde dieren te beschermen (herder). Een staf kan ook laten zien dat je ergens de baas over bent (koning of bisschop).

### 1.2. De mooie jas

De kinderen krijgen een ster met daarin een jas getekend, de ster kunnen ze uitknippen en inkleuren (zie werkblad), beschrijven en/of tekenen wat zij van Sint-Maarten kunnen leren (delen, iets leren weg te geven wat je eigenlijk niet graag kwijt wilt, vergelijkbaar met een offer).

Hang deze sterren aan het **plafond**.

Dit kunt u eventueel aan de ouderen duidelijk maken met het volgende verhaaltje:

Er zit een man buiten aan tafel te eten, hij heeft op zijn bord een mooie vette, kippenbout liggen. Naast zijn tafel komt een magere hond zitten en kijkt hem hongerig aan. De man denkt: wanneer ik mijn kippenbout afgekloven hebt, krijgt hij de rest! (vraag nu aan de kinderen of hem dat wat uitmaakt, en het antwoord is: nee)

Het kan ook anders: wanneer hij de hond aankijkt ziet hij dat het dier honger heeft en krijgt, net als Sint-Maarten, medelijden en vervolgens de hele kippenbout naar de hond. (vraag de kinderen of het hun nu wat uitmaakt!, het antwoord is: ja. Het is een offer, het doet je wat in je portemonnee, het doet wat pijn). Bij het thema offer kunt u ook vergelijkingen maken met hadi, vasten (ramadan).

### 1.3. Afsluiting

Deze bijeenkomst kan worden afgesloten met het aansteken van de eerste **kaars** en het zingen van het projectlied: Schitter, schitter grote ster.

Maak voor de jongsten een **themahoek**.

Aan een stok kan een lampion worden opgehangen.

Met hierbij het volgende liedje:

“Sinte maarten, 't is zo koud.

Geef me een koeltje of wat hout,

Geef me een appel of een peer,

Kom ik 't hele jaar niet weer.”

Of het Sint Maartenliedje uit de liedbundel *Eigenwijs*.

De oudere kinderen kunnen rondom dit thema een **woordspelletje** maken: zoals een **elfje**. De teksten kunnen worden voorgelezen wanneer één kaars brandt (de dag kan ermee worden geopend en / of afgesloten)

### Extra suggestie

U kunt samen met de kinderen een **pop** maken van Sint-Maarten. Deze kan in de themahoek geplaatst worden en tijdens de afsluiting van het project in de **beeldengroep** gezet.

## FASE 2

### 2. Sint-Nicolaas (zie informatiekalender in het boek *De Vleugels van de Tijd* bij 5 december)

#### 2.1. Inleiding

Aan het begin van deze tweede week, komt de staf van Sint Nicolaas aan de orde.

Vraag aan de kinderen waar Sint-Nicolaas aan te herkennen is: wit paard; rode mantel en mijter, groot boek, ring, en natuurlijk de staf. De staf van de bisschop.

Hij trekt op zijn paard het land door om iedereen, groot en klein, cadeautjes te geven.

De kleinsten kunnen werkblad waar Sint Nicolaas staat afgebeeld inkleuren.

#### 2.2. Cadeautjes in- en uitpakken

De kinderen krijgen in deze periode de gelegenheid om geschenken uit te pakken; de oudere leerlingen zullen waarschijnlijk “namen trekken” van groepsgenoten voor wie zij een cadeautje kopen.

Maak van deze gelegenheid gebruik om een **kringsprek** te houden over het hoe en waarom van cadeaus.

Bij het uitpakken kunt u de kinderen Sint-Nicolaasverhalen vertellen en samen liedjes zingen. Er staan liedjes in de liedbundel *eigenwijs*.

De kinderen krijgen een werkblad waarop een ster staat waarin verschillende pakjes (geschenken) staan getekend. Deze kunnen worden ingekleurd (zie werkblad), getekend of beschreven.

Hang deze sterren aan het **plafond**.

Naar aanleiding van het onderwerp geschenken kunnen er een aantal ingepakte 'pakjes' (en eventueel een **pop**, zie extra suggestie bij 1.3.) in de **themahoek** worden geplaatst.

### 2.3. Afsluiting

Deze tweede week kan worden afgesloten met het aansteken van de tweede kaars en het zingen van het projectlied: Schitter, schitter grote ster.

De oudere kinderen kunnen rond dit thema een **woordspelletje** maken. Een aantal van deze teksten kan voorgelezen worden wanneer de twee kaarsen branden (de dag mee openen en / of afsluiten).

## FASE 3

### 2. De herders.

#### 3.1. Inleiding

U begint de derde week met de kinderen een **kringgesprek** of zelf iets vertellen over herders. Komen herders nog voor in ons land? Welke dieren hoeden ze? (schapen, varkens, ganzen en soms koeien). Kinderen die van buitenlandse afkomst (Marokko, Turkije) zijn, weten er misschien wel meer van te vertellen. Vraag wat een herder zoal nodig heeft om zijn werk te doen.

U kunt vragen of ze verhalen kennen uit hun tradities over mensen die herder zijn (geweest): Mozes, David, Mohammed, Krishna.

#### 2.1. De staf van de herder.

Een herder gebruikt zijn staf om schapen bijeen te drijven en roofdieren te verjagen. Hij gebruikt hem ook om op de grond te voelen of er geen valkuilen, klemmen of rotsspelen zijn. En wanneer hij moe is kan hij op zijn staf leunen.

De herdersstaf is een staf voor veiligheid en bescherming.

U kunt de kinderen één of beide onderstaande verhalen vertellen.

In deze verhalen komt duidelijk naar voren dat een herder een belangrijke rol heeft in de samenleving!

#### 1. De herders in het veld (over de os en de ezel, zie verder \*)

Maria en Jozef waren in Bethlehem aangekomen en waren op zoek naar een slaapplek. Het was niet gemakkelijk om een plaats te vinden, zodat ze buiten Bethlehem in een grot gingen slapen. Het was een grot, waar bij slecht weer is ook schapen kwamen. In die nacht kreeg Maria een zoon, ze wikkelde hem in doeken en legde hem in een voederbak.

In de omgeving waren herders, die onder de heldere hemel de wacht hielden bij hun schapen. Opeens stond er een engel voor hen, en ze werden bang.

De engel zei: 'Wees niet bang! Hoor, ik breng jullie goed nieuws en daar zal iedereen blij mee zijn. Zojuist is niet ver hiervandaan een redder geboren: Christus de Heer. Jullie zullen Hem vinden in een voederbak, gewikkeld in doeken.

Ineens waren er meer engelen, en ze zongen een lied: 'Ere zij God in den Hoge, vrede op aarde aan alle mensen van goede wil'.

Toen de engelen na het zingen verdwenen, zeiden de herders tot elkaar: 'Kom! Laten we naar Bethlehem gaan. Het is door de engelen aan ons bekend gemaakt dat er een belangrijk kind geboren is. Laten we hem opzoeken'. Ze vonden al snel de grot waar Maria en Jozef met hun kindje waren. De herders zagen het kindje in de voederbak. Ze waren zo blij, dat ze aan iedereen die het maar horen wilde het goede nieuws vertelden.

#### 2. Krishna met zijn fluit

Het was een mooie dag in de herfst. Krishna liep met zijn fluit door de velden. Af en toe ging hij op een steen zitten en speelde op zijn fluit. Als hij speelde luisterde iedereen die het kon horen er ademloos naar. De herders en de herderinnen wisten te vertellen dat er bijzondere dingen gebeurden wanneer hij op zijn fluit speelde: de pauwen gingen dansen, koeien en kalveren spitsten hun oren ...

Op een dag zag Krishna dat de herders een offer aan het voorbereiden waren voor hun god Indra, de god van regen en de donder. Ze bedankten hem voor de regen. Zo kon alles groeien en bloeien en hadden hun koeien altijd genoeg te eten.

Krishna vond dat onzin: er kwam toch altijd al regen uit de donkere wolken! Wat heeft Indra daar mee te maken! Krishna vond dat men eigenlijk de koeien moest bedanken, want zij zorgden voor het eten. De herders vonden dat Krishna eigenlijk wel gelijk had en gingen dansen om hun koeien. Krishna voorop, want hij maakte muziek met zijn fluit.

Indra werd boos, want de herders offerden niet meer voor hem. Op zijn bevel kwamen er grote, donkere wolken waaruit zeer veel regen kwam. Het kwam met bakken uit de hemel! De herders moesten de koeien in veiligheid brengen. Ze werden bang. Hoe lang zou het blijven regenen?!

Het begon ook hevig te waaien en te onwerken. De koeien gingen er vandoor. De herders hadden geen controle meer over hun koeien. Ze riepen Krishna om hulp. Krishna maakte zich groot en tilde met zijn hand de berg op en zei tegen de herders: "Ga hier maar onder met jullie koeien tot het voorbij is." Indra gaf zich gewonnen; hij werd moe en riep de wolken terug. De wind ging liggen en de zon begon te schijnen. De herders kwamen met hun koeien onder de berg vandaan en Krishna zette de berg weer op zijn plaats. En zo werden de herders met de koeien, dankzij Krishna belangrijker dan de god Indra.

De jongsten kunnen werkblad waarop de bovenstaande beide verhalen staan afgebeeld inkleuren.

De kinderen krijgen de derde ster die ze uit kunnen knippen en kunnen inkleuren (zie werkblad), tekenen of beschrijven wat de staf voor een herder betekent Aan het **plafond** ophangen.

### 3.3. Afsluiting

U kunt deze derde bijeenkomst afsluiten met het aansteken van de derde kaars en het zingen van het projectlied: Schitter, schitter, grote ster.

Voor de jongsten kan in de **themahoek materiaal** geplaatst worden dat met een herder te maken heeft: (knuffel)schapen, een waterfles, foto's, en een **pop** (zie extra suggestie bij 1.3.).

De oudere kinderen kunnen rond dit thema een **woordspelletje** maken.

\*)

Citaat uit *Bron van verhalen*: "Mattheus en Lukas laten het kind in Bethlehem geboren worden, de plaats waar David was geboren, want de Messias moest immers in Bethlehem worden geboren. En Lukas laat de herders bij Jezus op bezoek komen, terwijl Mattheus over wijzen spreekt die geschenken voor hem meenemen." En in de Christelijke overlevering zijn de os en de ezel bijgekomen en Jorg Zink heeft op basis van deze gedachte een oud volksverhaal herschreven:

De engel die Maria en Jozef op hun tocht naar Bethlehem begeleidde, riep in het geheim de dieren uit de buurt bij elkaar om een paar uit te zoeken die de heilige familie in de stal op een goede manier zouden ontvangen. Voorop stond de leeuw. Alleen iemand die zelf van koninklijke afkomst was, kwam in aanmerking van de toekomstige koning van hemel en aarde te dienen. En hij zou voor de staldeur gaan staan en iedereen in stukken scheuren die lef had om bij het koninklijk kind te komen.

'Mij te stoer', zei de engel.

Toen sloop de vos dichterbij, zijn staart zwaaiend bij een diepe buiging en met een charmante glimlach van de welopgevoede gauwdief zeggend: Koning of landloper, maar er moet wel te eten zijn. En hij bood aan om voor het kind de geurigste honing te stelen en voor Maria iedere ochtend een mals kippetje mee te brengen.

'Mij te link', zei de engel.

De pauw schreed naar voren. De zon deed zijn veren glanzen en ruisend ontvouwde zich de staart. Zo zou hij achter de kribbe gaan staan en de stal zou nog mooiere indruk maken dan het paleis van koning Herodes.

'Jdeltuit', zei de engel.

Er kwamen nog veel meer dieren: de hond, de kat, de wijze uil en de muzikale nachtegaal, en elk probeerde vergeefs zijn waar aan de man te brengen. Toen iedereen door de engel was afgewezen, keek hij nog eens streng om zich heen en zag bij een scheprad de os en de ezel staan, die daar vastgebonden aan een paal, de hele dag hun rondjes liepen.

'Wat hebben jullie te bieden', riep de engel. "Niets, goede engel" zei de ezel, terwijl hij zijn oren droevig liet hangen: 'Wij hebben niets geleerd, behalve ons geduldig in ons lot te schikken. De rest bleek altijd alleen maar nog meer slaag op te leveren.'

'Misschien', kwam de os voorzichtig tussenbeide, zouden wij af en toe met onze staart wat vliegen weg kunnen jagen.'

'Jullie moet ik hebben', zei de engel.

## FASE 4

### 4. Drie koningen

#### 4.1. Inleiding

U begint de vierde week met de vertelling dat drie koningen uit het oosten een ster zien en deze volgen, en zo bij de plaats aankomen waar Jezus in een kribbe ligt.

#### Toelichting:

Voor het getal 'drie' zijn diverse verklaringen zoals: het verschil in mensen, zo zouden de drie koningen staan voor de gehele wereld. Het getal drie heeft in ieder geval te maken met volheid, compleet zijn: het is de getal van geest, verstand en lichaam, en de goddelijke Drieëenheid: Vader, Zoon en Heilige Geest. Voor de Grieken is het getal drie: het begin, het midden en het einde.

Vraag de kinderen waaraan men een koning kan herkennen: mantel, kroon, een wereldbol en een staf in zijn hand.

De jongsten kunnen werkblad met de drie koningen inkleuren.

#### 4.2. Wat is een goede koning?

Waaraan zou je een koning nog meer herkennen!

Vertel de kinderen hierbij het volgende verhaal (naar Richteren 9, 7 – 15) met behulp van de volgende attributen: aantal olijven, een flesje olijfolie, vijgen, druiven, een fles wijn en een tak met stekels of doornen liggen) (Zorg dat dit op de **vertelafel** ligt tijdens de vertelling van het onderstaande verhaal)

Op een dag gingen de bomen op zoek naar een koning. Ze zagen de olijfboom (vraag aan de kinderen wat olijven zijn), en vroegen 'Wil jij onze koning zijn?'

De olijfboom bleef staan, en zei: 'Nee, dat kan ik niet doen. Ik geef iedereen olie, en dat zou ik dan niet meer kunnen, want dan heb ik het veel te druk.'

Hij schudde heftig met zijn takken: NEE!

De olijfboom vond dat hij op zijn plaats was door geurige olie te schenken.

Toen vroegen de bomen aan de vijgenboom of hij koning wilde worden.

Maar de vijgenboom antwoordde ook: 'Nee, want het lijkt me niet goed koning te zijn en boven anderen uit te steken, want dan heb ik geen tijd meer om mijn zoete vruchten aan iedereen te geven. Dat wil ik altijd blijven doen.'

Omdat de vijgenboom ook nee zei gingen de bomen naar de wijnstok, en vroegen: 'Wil jij onze koning zijn?'

Maar de wijnstok dacht er niet over en zei: 'Als ik koning word, wie zorgt er dan voor dat er druiven zijn? Zonder druiven is er geen wijn, en zonder wijn kan niemand feest meer vieren, en zonder feest is het leven saai. Nee, dat mag ik niemand aandoen!'

'Daarom zei de wijnstok ook: 'Nee!'

Na alle bomen gevraagd te hebben, vroegen de bomen de kale doornstruik aan de rand van de weg: 'Wil jij onze koning zijn?'

De doornstruik keek een beetje boos, want waarom vielen ze hem lastig? Maar na even nadenken zei de doornstruik: 'Ja!, als jullie het echt willen, dan wil ik dolgraag koning zijn. Maar pas wel op..... Als je doet wat ik zeg, hoeven jullie niet bang te zijn en mag je schuilen in mijn schaduw en zijn jullie altijd welkom! Maar, o wee en pas wel op.... Als jullie niet doen wat ik zeg, dan heb je een kwade aan mij. Dan word ik heel erg boos, en prik ik, en steek ik jullie in brand. Dan is het gedaan met jullie!'

En zo gebeurde het, dat niet een boom maar een kale struik met een grote mond de koning werd over alle bomen in het bos. En iedereen was bang voor hem.

De struik gaf geen schaduw, geen olie, geen vruchten en feesten mocht ook niet meer.

Zijn stekels en prikkels gaven de andere bomen pijnlijke steken en ze wisten dat ze een boze koning hadden.

Vraag de kinderen waarom de bomen een koning wilden hebben. Waarom zouden de olijfboom, de vijgenboom en de wijnstok geen koning willen zijn? Waarom wilde de doornstruik wel koning zijn?

Maken de kinderen wel eens mee dat iemand over hen de baas wil zijn! (denk bijvoorbeeld aan pesten)

Deze tekst is gebruikt om de mensen van Sichem te waarschuwen, want zij wilden net als de andere steden ook een eigen koning. Waar wil de verteller de mensen eigenlijk voor waarschuwen?

Sluit dit onderdeel af met wat de drie koningen meebrachten als geschenk voor het pasgeboren kindje: goud, wierook en mirre (olie). Zorg dat die ook op de **verteltafel** komen te liggen.

De kinderen krijgen een ster die ze uit kunnen knippen en kunnen inkleuren (zie de laatste werkblad), tekenen of beschrijven wat met een goede koning te maken heeft!

#### 4.3. Afsluiting.

U kunt dit deel afsluiten met het aansteken van de kaars en daarbij het projectlied zingen: 'Schitter, schitter grote ster'.

Maak voor de jongsten een verdere opvulling van de themahoek: goud, wierook en mirre en een drietal koningspoppen.

De oudere kinderen kunnen rond dit thema een **woordspelletje** maken.

#### 5. Een aantal suggesties voor een 'gezamenlijke' afsluiting.

Tijdens de centrale afsluiting kunt u gebruik maken van de staven uit de vier fasen, zonodig kan daarop een ster worden geplaatst. De liederen, de teksten die de kinderen gemaakt hebben bij de woordspelletjes, en de poppen kunnen in een centrale hoek worden geplaatst. Verder kunt u kijken bij: **bidden, boek, dansspelletjes, drama, herdenkingslichten, plafond, verhaal vertellen**. Zie verder bladzijde 10 uit het boek *De Vleugels van de Tijd*.